പദ്മപുരാണമ്/ഖണ്ഡഃ 5 (പാതാലഖണ്ഡഃ)/അധ്യായഃ 058

ശേഷ ഉവാച.

ഭരതം മൂർച്ഛിതം ദൃഷ്ട്വാ രഘുനാഥഃ സുദുഃഖിതഃ .

പ്രതീഹാരമുവാചേദം ശത്രുഘ്നം പ്രാപയാശു മാമ് 1.

തദ്വാക്യം പ്രോക്തമാകർണ്യ ക്ഷണാച്ഛത്രുഘ്നമാനയത് .

യത്ര രാമോ നിജഭ്രാതാ ഭരതേന സഹ സ്ഥിതഃ 2.

ഭരതം മൂർച്ഛിതം ദൃഷ്ട്വാ രഘുനാഥം ച ദുഃഖിതമ് .

പ്രണമ്യ ദുഃഖിതോഽവോചത്കിമിദം ദാരുണം മഹത് 3.

തദാ രാമോംഽത്യജപ്രോക്തം വാക്യം ലോകവിഗർഹിതമ് .

തം പ്രത്യുവാച രാമോഽസൗ ശത്രുഘ്നം പദസേവകമ് 4.

അധോമുഖോ ദീനരവോ ഗദ്ഗദാക്ഷരവേപഥുഃ .

ശൃണു ഭ്രാതർവചോ മേഽദ്യ കുരു തത്ക്ഷിപ്രമാദരാത് 5.

യഥാ സ്യാദ്വിമലാകീർതിർഗംഗേവ പൃഥിവീം ഗതാ .

സീതായാ വാച്യമതുലം ലോകേ ശ്രുത്വാംത്യജോദിതമ് 6.

ഹാതുമിച്ഛാമി ദേഹം സ്വമേനാം വാ ജാനകീം കില .

ഇതി വാക്യം സമാകർണ്യ രാമസ്യ കില ശത്രുഹാ 7.

സവേപഥുഃ പപാതോർവ്യാം ദുഃഖിതഃ പരദാരണഃ .

സംജ്ഞാം പ്രാപ്യ മുഹൂർതേന രഘുനാഥമവോചത 8.

ശത്രുഘ്ന ഉവാച.

കിമേതദുച്യതേ സ്വാമിഞ്ജാനകീം പ്രതി ദാരുണമ് .

പാഖംഡൈർദുഷ്ടചിത്തൈശ്ച സർവധർമബഹിഷ്കൃതൈഃ 9.

നിംദിതാ ശ്രുതിരഗ്രാഹ്യാ ഭവതി ത്വഗ്ര്യജന്മനാമ് .

ജാഹ്നവീ സർവലോകാനാം പാപഘ്നീ ദുരിതാപഹാ 10.

നിസ്പൃഷ്ടാ പാപിഭിഃ പുംഭിഃ സാ സ്പർശേനാർഹിതാ സതാമ് .

സൂര്യോ ജഗത്പ്രകാശായ സമുദേതി ജഗത്യഹോ 11.

ഉലൂകാനാം രുചികരോ ന ഭവേത്തത്ര കാ ക്ഷതിഃ .

തസ്മാത്ത്വമേനാം ഗൃഹ്ണീഷ്വ മാ ത്യജാനിംദിതാം സ്ത്രിയമ് 12.

ശ്രീരാമഭദ്രകൃപയാ കുരുഷ്വ വചനം മമ .

ഏതച്ഛ്രുത്വാ വചസ്തസ്യ ശത്രുഘ്നസ്യ മഹാത്മനഃ 13.

പുനഃപുനർജഗാദേദം യദുക്തം ഭരതം പ്രതി .

തന്നിശമ്യ വചോ ഭ്രാതുർദുഃഖപൂരപരിപ്ലുതഃ 14.

പപാത മൂർച്ഛിതോ ഭൂമൗ ഛിന്നമൂല ഇവ ദ്രുമഃ .

ഭ്രാതരം പതിതം വീക്ഷ്യ ശത്രുഘ്നം ദുഃഖിതോ ഭൃശമ് 15.

പ്രതീഹാരമുവാചേദം ലക്ഷ്മണം ത്വാനയാംതികമ് .

സ ലക്ഷ്മണഗൃഹം ഗത്വാ ന്യവേദയദിദം വചഃ 16.

പ്രതീഹാര ഉവാച.

സ്വാമിന്രാമോ ഭവംതം തു സമാഹ്വയതി വേഗതഃ .

സ തച്ഛ്രുത്വാ സമാഹ്വാനം രാമചംദ്രേണ വേഗതഃ 17.

ജഗാമ തരസാ തത്ര യത്ര സ ഭ്രാതൃകോഽനഘഃ .

ഭരതം മൂർച്ഛിതം ദൃഷ്ട്വാ ശത്രുഘ്നമപി മൂർച്ഛിതമ് 18.

ശ്രീരാമചംദ്രം ദുഃഖാർതം ദുഃഖിതോ വാക്യമബ്രവീത് .

കിമേതദ്ദാരുണം രാജന്ദൃശ്യതേ മൂർച്ഛനാദികമ് 19.

തദാശു ശംസ മാം സർവം കാരണം മുഖ്യതോഽനഘ .

ഏവം വദംതം നൃപതിർവൃത്താംതം സർവമാദിതഃ 20.
ശശംസ ലക്ഷ്മണം ക്ഷിപ്രം ദുഃഖപൂരപരിപ്ലുതമ് .
ലക്ഷ്മണസ്തദ്വചഃ ശ്രുത്വാ സീതായാസ്ത്യാഗസംഭവമ് 21.
നിഃശ്വസന്മുഹുരുച്ഛ്വാസം സ്തബ്ധഗാത്ര ഇവാഭവത് .
ഭ്രാതരം സ്തബ്ധഗാത്രം ച കംപമാനം മുഹുർമുഹുഃ 22.
ന കിംചന വദന്തം തം വീക്ഷ്യ ശോകാർദിതോഽബ്രവീത് .
കിം കരിഷ്യാമ്യഹം ഭൂമൗ സ്ഥിത്വാ ദുര്യശസാംകിതഃ 23.
ത്യജാമീദം വപുഃ ശ്രീമല്ലോകഭീത്യാ ച ശോകവാൻ .
സർവദാ ഭ്രാതരോ മഹ്യം മദ്വാക്യകരണോത്സുകാഃ 24.
ഇദാനീം തേപി ദൈവേന പ്രതികൂലവചഃ കരാഃ .
കുത്ര ഗച്ഛാമി കം യാമി ഹസിഷ്യംതി നൃപാ ഭുവി 25.
ദുര്യശോ ലാംഛിതം മാം വൈ കുഷ്ഠിനം രൂപവന്നരാഃ .
മനോർവംശേ പുരാ ഭൂപാ ജാതാ ജാതാ ഗുണാധികാഃ 26.
ഇദാനീം മയി ജാതേ തു വിപരീതം ബഭൂവ തത് .
ഇതി സംഭാഷമാണം തം രാമഭദ്രം സമീക്ഷ്യ സഃ 27.
സംസ്തഭ്യാശ്രൂണി വിപുലാന്യുവാച വികല സ്വരഃ .
സ്വാമിന്വിഷാദം മാ കാർഷീഃ കഥം തവ മതിർഹൃതാ 28.
സീതാമനിംദിതാം കോ നു ത്യജതി ശ്രുതവാൻഭവാൻ .
ആകാരയാമി രജകം പരിപൃച്ഛാമി തം പ്രതി 29.
കഥം ത്വയാനിംദിതാ സാ ജാനകീ യോഷിതാം വരാ .
തവ ദേശേ ബലാത്കശ്ചിദ്ബാധ്യതേ ന ജനോഽല്പകഃ 30.
തസ്മാത്തസ്യ യഥാസ്വാംതേ പ്രതീതിഃ സ്യാത്തഥാചര .
കിമർഥം ത്യജ്യതേ ഭീരുഃ പതിവ്രതപരായണാ 31.
മനസാ വചസാ നാന്യം ജാനാതി ജനകാത്മജാ .
തസ്മാദേനാം ഗൃഹാണ ത്വമേതാം മാ ത്യജ ജാനകീമ് 32.
മമോപരി കൃപാം കൃത്വാ മദുക്തം സംശ്രയാശു തത് .

ഏവം വദംതം പ്രത്യൂചേ രാമഃ ശോകേന കർഷിതഃ 33.

ലക്ഷ്മണം ധർമവാക്യേന ബോധയംസ്ത്യജനോദ്യമഃ 34.

രാമ ഉവാച.

കഥം തു മാം ബ്രവീഷി ത്വം മാ ത്യജൈനാമനിംദിതാമ് .

ലോകാപവാദാത്ത്യക്ഷ്യേഽഹം ജാനന്നപി വിപാപിനീമ് 35.

സ്വയശഃ കാരണേഽഹം സ്വം ദേഹം ത്യക്ഷ്യാമ്യശോഭനമ് .

ത്വാമപി ഭ്രാതരം ത്യക്ഷ്യേ ലോകവാദാദ്വിഗർഹിതമ് 36.

കിമുതാന്യേ ഗൃഹാഃ പുത്രാ മിത്രാണി വസുശോഭനമ് .

സ്വയശഃകാരണേ സർവം ത്യജാമി കിമു മൈഥിലീമ് 37.

ന തഥാ മേ പ്രിയോ ഭ്രാതാ ന കലത്രം ന ബാംധവാഃ .

യഥാ മേ വിമലാകീർതിർവല്ലഭാ ലോകവിശ്രുതാ 38.

ഇദാനീം രജകോ നൈവ പ്രഷ്ടവ്യോ ഭവതി ധ്രുവമ് .

കാലേന സർവം ഭവിതാ ലോകചിത്തസ്യ രംജനമ് 39.

ആമയോ യദ്വദാമസ്തു ന ചികിത്സ്യോ ഭവേത്ക്ഷിതൗ .

സകാലേന പരീപാകാദ്ഭേഷജാദേവ നശ്യതി 40.

തഥാ കാലേന സംഭാവി സാംപ്രതം മാ വിലംബയ .

ത്യജൈനാം വിപിനേ സാധ്വീം മാം വാ ഖഡ്ഗേന ഘാതയ 41.

ഇത്യുക്തം വാക്യമാകർണ്യ ദുഃഖിതോഽഭൂത്തദാ മഹാൻ .

ചിംതയാമാസ ച സ്വാംതേ ലക്ഷ്മണഃ ശോകകർഷിതഃ 42.

പിത്രാജ്ഞപ്തോ ജാമദഗ്ന്യോ മാതരം ചാപ്യഘാതയത് .

ഗുരോരാജ്ഞാ നൈവ ലംഘ്യാ യുക്താഽയുക്താപി സർവഥാ 43.

തസ്മാദേനാം ത്യജാമ്യേവ രാമസ്യ പ്രിയകാമ്യയാ .

ഇതി സംചിംത്യ മനസി ഭ്രാതരം പ്രത്യുവാച സഃ 44.

ലക്ഷ്മണഉവാച.

അകൃത്യമപി കാര്യം വൈ ഗുർവാജ്ഞാം നൈവ ലംഘയേത് .

തസ്മാത്കുർവേ ഭവദ്വാക്യം യത്ത്വം വദസി സുവ്രത 45.

ഇത്യേവം ഭാഷമാണം തം ലക്ഷ്മണം പ്രത്യുവാച സഃ .
സാധുസാധു മഹാപ്രാജ്ഞ ത്വയാ മേ തോഷിതം മനഃ 46.
അദ്യൈവ രാത്രൗ ജാനക്യാ ദോഹദസ്താപസീ ക്ഷണേ .
തന്മിഷേണ രഥേ സ്ഥാപ്യ മോചയൈനാം മഹാവനേ 47.
ഇത്ഥം ഭാഷിതമാകർണ്യ വിശുഷ്യദ്വദനോഽഭിതഃ .
രുദൻബാഷ്പകലാം മുംചഞ്ജഗാമ സ്വം നിവേശനമ് 48.
സുമംത്രം തു സമാഹൂയ വചനം തമഥാബ്രവീത് .
രഥം മേ കുരു സജ്ജം വൈ സദശ്വവരഭൂഷിതമ് 49.
സ തദ്വാക്യം സമാകർണ്യ രഥമാനീതവാംസ്തദാ .
ആനീതം തം രഥം ദൃഷ്ട്വാ ലക്ഷ്മണഃ ശോകകർഷിതഃ 50.
പരമം ദുഃഖമാപന്നഃ സംരുഹ്യ സ്യംദനം വരമ് .
നിഃശ്വസഞ്ജാനകീഗേഹം പ്രതസ്ഥേ ഭ്രാതൃസേവകഃ 51.
ഗത്വാ ചാംതഃപുരേ ഭ്രാതാ രാമസ്യ മിഥിലാത്മജാമ് .
പ്രത്യൂചേ നിഃശ്വസന്വാക്യം ദുഃഖപൂരപരിപ്ലുതഃ 52.
മാതർജാനകി രാമേണ പ്രേഷിതോ ഭവനം തവ .
താപസീഃ പ്രതി യാഹി ത്വം ദോഹദപ്രാപ്തിഹേതവേ 53.
ഇതി വാക്യം സമാകർണ്യ ലക്ഷ്മണസ്യ വിദേഹജാ .
പരമം ഹർഷമാപന്നാ ലക്ഷ്മണം പ്രത്യഭാഷത 54.
ജാനക്യുവാച.
ധന്യാഹം മൈഥിലീ രാജ്ഞീ രാമസ്യ ചരണസ്മരാ .
യസ്യാ ദോഹദപൂർത്യർഥം പ്രേഷയാമാസ ലക്ഷ്മണമ് 55.
അദ്യാഹം താ വനചരീസ്താപസീഃ പതിദേവതാഃ .
നമസ്കുര്യാം ച വാസോഭിഃ പൂജയാമി മനോഹരാഃ 56.
ഇത്യുക്ത്വാ രമ്യവസ്ത്രാണി മഹാർഹാഭരണാനി ച .
മണീന്വിമലമുക്താശ്ച കർപൂരാദിസുഗംധിമത് 57.
ചംദനാദികവസ്തൂനി വിചിത്രാണി സഹസ്രധാ .

ജഗ്രാഹ രഘുനാഥസ്യ പത്നീ സ്വപ്രിയകാമ്യയാ 58.

സീതാ ഗൃഹീത്വാ സർവാണി ദാസീനാം കരയോർമുഹുഃ .

ലക്ഷ്മണം പ്രതിഗച്ഛംതീ ദേഹല്യാം ചാസ്ഖലത്തദാ 59.

അവിചാര്യ തദൗത്സുക്യാല്ലക്ഷ്മണം പ്രിയകാരിണമ് .

ഉവാച കുത്ര സരഥോ യേന മാം പ്രാപയിഷ്യസി 60.

സ നിഃശ്വസന്രഥം ഹൈമം ജാനക്യാ സഹ നിർവിശത് .

സുമംത്രം പ്രത്യുവാചാസൗ ചാലയാശ്വാന്മനോജവാൻ 61.

സ സുയുക്തം രഥം വാക്യാല്ലക്ഷ്മണസ്യ തു ചാഹ്വയത് .

അശ്രുപൂർണമുഖം പ□□□□ല്ലക്ഷ്മണം സ മുഹുർമുഹുഃ 62.

ആഹതാസ്തേന കശയാ വാഹാസ്തസ്യാപതൻപഥി .

ന ചലംതി യദാ വാഹാസ്തദാ ലക്ഷ്മണമബ്രവീത് 63.

സുമംത്ര ഉവാച.

സ്വാമിംശ്ചലംതി നോ വാഹാ യത്നേന പരിചാലിതാഃ .

കിം കരോമി ന ജാനേഽത്ര കാരണം വാഹപാതനേ 64.

ഏവം ബ്രുവംതം പ്രത്യൂചേ ലക്ഷ്മണോ ഗദ്ഗദസ്വരഃ .

സാരഥിം ധൈര്യമാസ്ഥായ താഡയൈതാൻകശാദിഭിഃ 65.

ഏതച്ഛ്രുത്വോദിതം യംതാ കഥംചിത്സമചാലയത് .

തദാ സ്ഫുരദ്ദക്ഷനേത്രം ജാനക്യാ ദുഃഖശംസകമ് 66.

തദൈവ ഹൃദയേ ശോകഃ സമഭൂദ്ദുഃഖശംസകഃ .

തദൈവ പക്ഷിണഃ പുണ്യാഃ കുർവംതി പരിവർതനമ് 67.

ഏവം വീക്ഷ്യൈവ വൈദേഹീ പ്രത്യുവാചാഥ ദേവരമ് .

കഥം മേ താപസീക്ഷായൈ യാതുമിച്ഛാ രഘൂദ്വഹ 68.

രാമേ ഭൂയാദ്ധി കല്യാണം ഭരതേ വാ തഥാനുജേ .

തത്പ്രജാസു ച സർവത്ര മാ ഭവംതു വിപര്യയാഃ 69.

ഏവം ബ്രുവംതീം സംവീക്ഷ്യ ജാനകീം ച സ ലക്ഷ്മണഃ .

ന കിംചിദുക്തവാന്രുദ്ധ കംഠോ ബാഷ്പപ്രപൂരിതഃ 70.

സാ ഗച്ഛംതീ മൃഗാന്വാമം പരിവർതനകാരകാൻ .

അപശ്യദ്ദുഃഖസംഘാതകാരകാൻസമഭാഷത 71.

അദ്യ യന്മേ മൃഗാ വാമം വർതയംതി തദിഷ്യതേ .

ശ്രീരാമചരണൗ മുക്ത്വാ ഗച്ഛംത്യായുക്തമേവ തത് 72.

മഹിലാനാം പരോധർമഃ സ്വഭർതൃചരണാർചനമ് .

തന്മുക്ത്വാന്യത്ര യാംത്യാ മേ യദ്ഭവേദ്യുക്തമേവ തത് 73.

ഏവം പഥി വിചാരം തു കുർവംത്യാ പരമാർഥതഃ .

ജാഹ്നവീ ദദൃശേ ദേവ്യാ മുനിവൃംദൈകസേവിതാ 74.

യസ്യാം ജലസ്യ കല്ലോലാ ദൃശ്യംതേ ദുഗ്ധസംനിഭാഃ .

തരംഗോ ദൃശ്യതേ യത്ര സ്വർഗസോപാനമൂർതിഭൃത് 75.

യസ്യാ വാരികണസ്പർശാന്മഹാപാതകസംചയഃ .

പലായതേ ന കുത്രാപി സ്ഥാനമീക്ഷൻസമംതതഃ 76.

ഗംഗാം പ്രാപ്യാഥ സൗമിത്രിർജാനകീം സ്യംദനേ സ്ഥിതാമ് .

ഉവാച നിർഗലദ്ബാഷ്പ ഏഹി സീതേ രഥാദ്ഭുവി 77.

സീതാ തദ്വാക്യമാകർണ്യ ക്ഷണാദവതതാര സാ .

ലക്ഷ്മണേന ധൃതാ ബാഹൗ സ്ഖലംതീ പഥി കംടകൈഃ 78.

ഇതി ശ്രീപദ്മപുരാണേ പാതാലഖണ്ഡേ ശേഷവാത്സ്യായനസംവാദേ രാമാശ്വമേധേ ജാനക്യാ ഗംഗാദർശനംനാമ അഷ്ടപംചാശത്തമോഽധ്യായഃ 58.
